

OPRACOWANIE PYTANIA

Człowiek wobec przeznaczenia. Omów zagadnienie na podstawie *Antygony* Sofoklesa. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Sofokles, *Antygona*

EPOKA

Starożytność

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Zagadnienie dotyczy relacji między wolną wolą człowieka a siłami, na które nie ma on wpływu: fatum, klątwą rodową, wolą bogów. Sedno tkwi w tym, że grecki bohater tragiczny nie może uciec przed przeznaczeniem, ale może wybrać, jak się wobec niego zachowa - i za ten wybór ponosi odpowiedzialność.

SŁOWA KLUCZE POLECENIA

przeznaczenie (fatum)

Siła nadrzędna nad człowiekiem, która z góry wyznacza jego los. W *Antygonie* przybiera postać klątwy ciężącej na rodzie Edypa i nieuchronności kary za pychę. Komisja oczekuje, że nazwiesz ją konkretnie, a nie ogólnie „los”.

człowiek wobec

Formuła każe mówić o postawie: jak bohater przyjmuje to, czego nie może zmienić - z godnością, buntem, pychą, rezygnacją. To ona, nie sam los, jest tematem wypowiedzi.

tragizm

Sytuacja bez dobrego wyjścia, w której każdy wybór prowadzi do katastrofy, a bohater ponosi klęskę mimo szlachetnych intencji. Odróżnij go od zwykłego nieszczęścia lub pecha.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę, która od razu mówi, ile w losie bohaterów *Antygony* zależy od przeznaczenia, a ile od ich własnych wyborów i postawy.
- ✓ Konkretnie przykłady z dramatu: klątwę rodu Edypa i świadomą decyzję Antygony, kontrastujące zachowanie Kreona oraz finał jako wypełnienie przeznaczenia.
- ✓ Kontekst pokazujący inne ujęcie relacji człowieka i losu oraz wniosek o tym, czy człowiek jest wolny wobec przeznaczenia.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Klątwa rodu Labdakidów: Antygona jest córką Edypa, który nieświadomie zabił ojca i poślubił matkę; jej bracia zginęli w bratobójczej walce, a chór przypomina, że nieszczęścia tego rodu przechodzą z pokolenia na pokolenie. Przeznaczenie działa tu niezależnie od woli bohaterki – to fundament tematu.
- Świadomy wybór Antygony: bohaterka wie, że za pochowanie Polinejkesa grozi śmierć, i mimo to działa, a schwytana nie zaprzecza ani nie prosi o litość. Nie ucieka przed losem, lecz sama go wybiera – przeznaczenie i wolna wola spotykają się w jednym czynie, co daje jej godność.
- Lament Antygony przed śmiercią: prowadzona do grobowca skarży się, że umiera niezamężna, bez dzieci i bez płaczu bliskich, i wspomina przekłętę małżeństwo rodziców. Pokazuje, że przyjęcie losu nie oznacza obojętności – bohaterka cierpi, ale nie cofa decyzji.
- Kreon jako kontrprzykład: władca lekceważy ostrzeżenia Hajmona i Tejrezjasza, przekonany, że jego wola jest prawem; gdy w końcu ustępuje, jest za późno – traci syna i żonę. Jego postawa wobec przeznaczenia to pycha, a klęska pokazuje, że człowiek nie może narzucić swojej woli porządkowi wyższemu.
- Pieśni chóru: chór komentuje losy rodu Edypa, sławi potęgę człowieka i zarazem przypomina o jego bezsilności wobec bogów, a w finale wyprowadza morał o rozwadze i karze za pychę. To głos, który wprost formułuje grecką wizję człowieka wobec przeznaczenia – wskaż go, nawet jeśli nie cytujesz.

KONTEKSTY DO WYBORU

MITOLOGICZNY

POLECANY

Mit o rodzie Labdakidów (klątwa Lajosa i losy Edypa)

Lajos uwiódł kiedyś chłopca, a ojciec chłopca przeklął za to cały ród: Edyp zabija ojca, żeni się z własną matką Jokastą, po odkryciu prawdy oślepią się i idzie na wygnanie. Pokaż, że Labdakidzi próbowali oszukać fatum, a mimo to sami ściągali katastrofę – tak jak Antygona.

LITERACKI

Król Edyp, Sofokles

Edyp, ostrzeżony wyrocznią, że zabije ojca i poślubi matkę, ucieka z Koryntu, by tego uniknąć – i właśnie w drodze zabija Lajosa, a w Tebach żeni się z Jokastą. Kontekst pokazuje drugą twarz przeznaczenia w tym samym rodzie: ucieczka przed losem prowadzi do jego wypełnienia, a wielkość Edypa polega na tym, że sam dochodzi prawdy i sam się karze, oślepiając się.

FILOZOFICZNY

Grecka koncepcja fatum i tragizmu (Arystoteles, *Poetyka*)

Grecy wierzyli, że nad człowiekiem stoi moira – nieodwołalny przydział losu, a tragedia według Arystotelesa ma pokazać szlachetnego bohatera, który ponosi klęskę przez winę tragiczną, budząc litość i trwogę. Ten kontekst pozwala nazwać mechanizm losu Antygony i Kreona językiem epoki, a nie tylko go opisać.

LITERACKI

Makbet, William Szekspir

Wiedźmy przepowiadają Makbetowi koronę, ale nie każą mu zabijać – do zbrodni popychają go własna ambicja i namowy Lady Makbet, a po kolejnej przepowiedni sam wraca do wiedźm. Kontrast z *Antygoną*: u Sofoklesa los jest dany z góry, a wolność dotyczy tylko postawy; u Szekspira przeznaczenie okazuje się pokusą, a człowiek sam buduje własny los i sam za niego odpowiada.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: człowiek nie jest w stanie pokonać przeznaczenia, ale zachowuje wolność wyboru postawy wobec niego – i to ona go definiuje.
- 2 Klątwa rodowa jako siła kształtująca los Antygony niezależnie od jej woli.
- 3 Świadomy wybór bohaterki: wierność prawu boskiemu mimo pewności śmierci – godność w obliczu przeznaczenia.
- 4 Kreon jako kontrprzykład: pycha i spóźnione ustępstwo pokazują, że próba narzucenia własnej woli porządkowi wyższemu kończy się klęską.
- 5 Kontekst: Mit o rodzie Labdakidów – Lajos uwiódł kiedyś chłopca, a ojciec chłopca przeklął za to cały ród: Edyp zabija ojca, żeni się z własną matką Jokastą, po odkryciu prawdy oślepią się i idzie na wygnanie. Pokaż, że Labdakidzi próbowali oszukać fatum, a mimo to sami ściągali katastrofę – tak jak Antygona; wniosek o tragicznej kondycji człowieka w świecie greckim.